РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ В СУСПІЛЬНИХ НАУКАХ

Поступальний розвиток соціальної філософії, соціології, філософії історії, релігієзнавства, політології залежить від талановитих людей. Саме вони прокладають стежки серед хаосу, стихійності, ірраціональності до більш впорядкованого і зрозумілого життя. Метою даних тез є окреслення формування творчих здібностей в суспільних науках. Виходячи з мети, поставлені такі завдання: 1) визначити поняття «творчість»; 2) розглянути мотиви творчої діяльності в суспільних науках; 3) виокремити етапи становлення творчих здібностей при вирішенні соціальних проблем.

Що таке творчість? Творчість – чотирискладовий процес, який направлений на: 1) побудову, з'ясування нових способів взаємозалежності між уже існуючими речами, поняттями; 2) створення нових ідей, понять, гіпотез, смислів; 3) створення нових способів вирішення соціальних проблем в конкретній ситуації; 4) вироблення нових способів перевірки отриманих результатів.

Філософська творчість постає із пізнавальної потреби зрозуміти цей світ, виробити певне ставлення до світу. В основі творчої діяльності знаходяться різноманітні мотиви. Насамперед це намагання реалізувати свої здібності, здобути високий статус у сфері професійних інтересів. Творчість мотивується також економічними інтересами, прагненням мати владу та

авторитет. До того ж, творча людина отримує інтелектуальне задоволення від вирішення теоретичних і практичних питань.

Творчі здібності у філософії можна розвинути систематично, вдаючись до певних прийомів. Ці прийоми направлені на роботу з фактами, підходами, способами передачі думок. «1. Комбінаторика фактів…

2. Комбінаторика думок. Інколи та ж думка фігурує в одному періоді філософського розвитку в якості аргументу на користь однієї точки зору, а в інший період, коли погляди філософа глибоко змінилися, та ж ідея служить обґрунтуванням для діаметрально протилежного тлумачення.

3. Комбінаторика точок зору. У філософа і вченого така комбінаторика має

місце, коли він подумки стає на іншу точку зору, наприклад у полеміці, при написанні діалогів, головним же чином такі спроби перевтілення спостерігаються в послідовних періодах розвитку філософа… 4. Нарешті, комбінаторика форм вираження, проби в області стилю і взагалі боротьба зі словом, прагнення виробити ясну і чітку термінологію для передачі своїх абсолютно нових думок, для яких нерідко не існує належних термінів» [1, с. 140-141].

Для соціальних філософів є дуже цікавими поради, розмірковування соціолога Ч.Р. Мілса про інтелектуальну творчість [2]. 1. Науковець повинен вміти працювати з фактами. Для цього необхідно завести папку, де у файлах нагромаджувати різноманітну інформацію (миттєві думки, фіксація подій, уривки розмов на вулиці, сновидіння). Ведення файлів дає можливість: а) формувати систематичне мислення філософа; б) розвивати навички саморефлексії; в) навчитися довіряти власному досвіду; г) виробляти власний стиль, чіткість формулювання. Також необхідно окремі файли відвести для планів, ідей, проектів, виписок із книг. Записи можна класифікувати за темами, групами, підгрупами. 2. Необхідно обговорювати ідеї, плани з колегами, з тими, хто є обізнаний у цій сфері. 3. Час від часу варто займатися комбінаторикою ідей, рубрик, фактів; комбінувати записи, що стосуються різних тем. 4. Необхідно врахувати вже існуючі теорії, що стосуються об’єкта дослідження. 5. «Ігрове відношення до фраз і слів, за допомогою яких фомулюються проблемні положення, часто вивільнює уяву. Кожному з ваших ключових слів віднайдіть синоніми в словниках і спеціальних галузевих довідниках, щоб ознайомитися з усім спектром їх конотацій. Ця проста звичка підштовхне вас до подальшої розробки проблеми і, як наслідок, до більш стислого і точного їхнього формулювання». 6. Практикувати багатовимірні класифікації, які можуть

стимулювати уяву, прояснювати взаємозв’язки між фактами, надавати цілісності (системності) матеріалу дослідження. 7. Використовувати протилежні підходи до осмислення фактів, ідей, принципів. Вміти

подивитися на ситуацію з погляду філософа, історика, політолога тощо, оперуючи аргументами «за» і «проти». Продуктивним процесом є написання діалогів. 8. Не треба постійно читати книги, в них можна потонути. Але тут вже кожен для себе вирішує, коли зупинитися. «Читати – означає думати чужою головою замість своєї власної. Але для самостійного мислення, яке прагне вирости в дещо цілісне, в деяку, хоча б і не строго закінчену систему, ніщо не може бути більш шкідливим, як дуже сильний приплив завдяки читанню чужих думок, тому що вони належать різним умам, різним системам, маючи іншу барву, ніколи самі не зіллються в єдине ціле і не дадуть єдності мислення, знання поглядів і переконань…» [3, с. 283]. 9. У процесі дослідження необхідно розмежовувати тему дослідження та ідею (концепцію), яка працює на розкриття теми. 10. На переконання Ч. Мілса: «Завжди звертайте увагу й на те, який образ людини, яке розуміння людської природи явно або неявно випливає з вашої роботи, а також на тлумачення вами історії, біографії, соціальної структури, в якій біографія та історія взаємодіють між собою» [3].

На думку деяких авторів, при вирішенні філософських проблем варто застосовувати шкалу: «2 – повна відсутність переконливих рішень; 1 – рішення є, але недостатньо переконливе; 0 – є рішення, досить переконливе для свого часу» [4]. В той же час варто звернути увагу на помилки філософів при написанні книг [5].

Творчий процес необхідно доповнювати критичним аналізом уже проведеної роботи. Жодна концепція, проект не є такими, що не позбавлені недоліків. Самокритика і зовнішня критика зменшують можливі соціальні ризики при практичному використанні наших ідей.__